

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 : ขั้นตอนการวางแผนและเตรียมการก่อนการดำเนินงาน

1.1 ทบทวนเอกสาร/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.2 กำหนดรูปแบบและแนวทางการดำเนินงาน

1.2.1 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.2.2 จัดทำรายละเอียดข้อมูลในแต่ละรายการในกลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด

1.2.3 จัดทำเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาเรื่องยา

1.2.4 กำหนดรูปแบบการดำเนินการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาล

1.2.5 สร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินผลการดำเนินงาน

1.2.6 ทดลองปฏิบัติงานตามรูปแบบและแนวทางที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 : ดำเนินงานให้คำปรึกษาเรื่องยากลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือดแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาล

ขั้นตอนที่ 3 : ขั้นตอนการวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 4 : สรุปผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 : ขั้นตอนการวางแผนและเตรียมการก่อนการดำเนินงาน

1.1 ทบทวนเอกสาร/วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถกำหนดรูปแบบและดำเนินการวิจัยได้อย่างเหมาะสม โดยได้ทบทวนและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาในกลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด แนวความคิด วิธีการ และรูปแบบในการให้คำปรึกษาทางยา และข้อมูลพื้นฐานของสถานปฏิบัติการที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ

1.2 กำหนดรูปแบบและแนวทางการดำเนินงาน

1.2.1 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาลด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือด โดยที่ผู้ป่วยจะต้องได้รับการรักษาด้วยยาต่อที่บ้านหลังจากที่ออกจากโรงพยาบาลแล้ว และสามารถให้สัมภาษณ์ได้ เพื่อประโยชน์สำหรับการประเมินผลโครงการ และด้วยเหตุผลข้อจำกัดทางด้านเวลา และจำนวนผู้ปฏิบัติงาน จึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างไว้เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 200 ราย โดยจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละไม่ต่ำกว่า 100 ราย กลุ่มแรกกำหนดให้เป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งผู้ป่วยในกลุ่มนี้จะได้รับการบริการจากโรงพยาบาล/ ฝ่ายเภสัชกรรม ตามปกติ โดยจะไม่ได้รับการให้คำปรึกษาเรื่องยาจากเภสัชกรก่อนออกจากโรงพยาบาล ตามรูปแบบที่กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ ในขณะที่ผู้ป่วยในกลุ่มที่ 2 จะเป็นกลุ่มที่ได้รับบริการให้คำปรึกษาเรื่องยาตามรูปแบบที่กำหนด ก่อนที่จะออกจากโรงพยาบาล เพิ่มเติมจากการให้บริการตามปกติของโรงพยาบาล

วิธีการในการแบ่งกลุ่ม จะใช้วิธีสุ่มตามลำดับเลขที่ (Systemic Random Sampling) โดยเลือกตามเลขที่ลำดับก่อนหลังของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลนครนายก โดยผู้ป่วยที่มีลำดับเลขที่เป็นเลขคู่จะจัดอยู่ในกลุ่มแรก และผู้ป่วยที่มีลำดับเลขที่เป็นเลขคี่จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ 2

1.2.2 จัดทำรายละเอียดข้อมูลทางยาของยาแต่ละรายการในกลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ใช้อยู่ในโรงพยาบาลนครนายก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วย โดยอาศัยแนวทางจาก ข้อเสนอแนะสำหรับเภสัชกรในการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยของสมาคมเภสัชกรโรงพยาบาลประเทศสหรัฐอเมริกา (ASHP Guidelines on Pharmacist-Conducted Patient Counseling) ร่วมกับ Medication Teaching Manual A Guide For Patient Counseling (1991) และ USP DI Vol.II Advice For The Patient (1990) และนำรายละเอียดข้อมูลทางยาที่ได้จัดทำขึ้นนี้ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วยแพทย์ 2 ท่าน เภสัชกร 2 ท่าน ทำการตรวจสอบเพื่อให้มีความถูกต้อง และเหมาะสม ในด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ก่อนนำไปใช้จริง ทำให้ได้รายละเอียดข้อมูลทางยาที่จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วย ดังแสดงในภาคผนวก ก.

1.2.3 จัดทำเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาเรื่องยาในรูปแบบของแผ่นพับซึ่งรายละเอียดของเนื้อหาที่จะบรรจุลงในแผ่นพับ จะนำมาจากรายละเอียดข้อมูลทางยาแต่ละรายการในข้อ 1.2.2 และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตามข้อ 1.2.2 ทำการตรวจสอบเพื่อให้มีความถูกต้อง และเหมาะสมในด้านรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหา และภาษาที่ใช้ก่อนนำไปใช้จริง (ตัวอย่างแผ่นพับแสดงในภาคผนวก ข.)

1.2.4 กำหนดรูปแบบการดำเนินการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาล

โดยได้กำหนดออกมาเป็นขั้นตอนของการให้บริการไว้ดังนี้

- ก. สืบหาผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาล ด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือด และจะต้องรับการรักษาด้วยยาอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ออกจากโรงพยาบาลแล้ว
- ข. เมื่อสามารถกำหนดได้แล้วว่าผู้ป่วยรายใดที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง ก็จะไปบันทึกข้อมูลของผู้ป่วยแต่ละรายลงในแบบบันทึกประวัติผู้ป่วย

ค. เมื่อทราบว่าผู้ป่วยที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 ได้รับอนุญาตให้ออกจากโรงพยาบาลได้แล้ว ก็ทำการศึกษาข้อมูลของผู้ป่วยรายนั้นเพื่อเตรียมการสำหรับการให้บริการให้ค่าปรึกษาเรื่องยาในกลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด ก่อนที่ผู้ป่วยจะออกจากโรงพยาบาล

ง. ผู้ให้บริการให้ค่าปรึกษาเรื่องยา แนะนำตัวเองกับผู้ป่วย พร้อมกับแนะนำโครงการและประโยชน์ที่ผู้ป่วยจะได้รับ โดยขั้นตอนนี้จะกระทำในวันก่อนวันที่ผู้ป่วยจะออกจากโรงพยาบาล 1 หรือ 2 วัน เพื่อที่จะได้ทำการนัดหมายให้ผู้ป่วยเข้ารับบริการให้ค่าปรึกษาเรื่องยา ก่อนที่จะกลับบ้าน เนื่องจากในระบบการให้บริการของโรงพยาบาลที่ปฏิบัติกันอยู่เกี่ยวกับการให้ผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล ก็คือ แพทย์จะสั่งจ่ายยาที่ผู้ป่วยจะต้องนำไปใช้เองที่บ้าน ในวันที่ผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ป่วย ผู้ปฏิบัติภารกิจจึงได้แนะนำตัวเอง และแนะนำโครงการกับผู้ป่วยที่คาดว่าจะสามารถออกจากโรงพยาบาลได้ ภายใน 1 หรือ 2 วันก่อน และนัดหมายให้ผู้ป่วยมารับบริการให้ค่าปรึกษาเรื่องยาที่ผู้ป่วยจะต้องนำไปบริหารยาด้วยตนเองที่บ้าน ในวันที่ผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล

จ. ให้ค่าปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วย ตามข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ที่ได้เตรียมไว้ โดยเน้นให้มีการสื่อสารสองทางระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ในการประเมิน และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ หลังจากที่ผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาลไปแล้ว มีการซักถามเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้ป่วย และผู้ป่วยสามารถซักถามข้อสงสัย หรือส่วนที่ไม่เข้าใจได้ ร่วมกับการให้คำแนะนำด้วยข้อเขียนเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนและทบทวนความจำของผู้ป่วยขณะที่อยู่ที่บ้าน โดยได้กำหนดเป็นแนวทางในการให้ค่าปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาล

หัวข้อ	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	แนวทางการให้คำปรึกษา
1. ชื่อยา	ผู้ป่วยสามารถระบุชื่อยาที่ได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ซักถามว่าผู้ป่วยรู้จักยานี้หรือไม่ ชื่อยาอะไร 2. อธิบายกับผู้ป่วยว่าควรจะทราบชื่อยาไว้ หากมีปัญหาที่เกี่ยวข้อกับยา หรือมีอาการผิดปกติอะไรเกิดขึ้น ขณะที่ใช้ยานี้อยู่จะได้แจ้งให้แพทย์หรือเภสัชกรทราบ เนื่องจากความผิดปกตินั้นอาจเกิดจากยาได้ หรือในกรณีเร่งด่วนหรือมีภาวะฉุกเฉินที่ไม่สามารถมารับยาจากโรงพยาบาลนี้ได้ เนื่องจากการจำเฉพาะลักษณะของเม็ดขานั้น อาจทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ เพราะมียาหลายชนิดที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันมาก 3. บอกชื่อยากับผู้ป่วย 4. ชี้ให้ผู้ป่วยเห็นชื่อยาบนฉลากยา และให้แผ่นพับที่แสดงชื่อยา และรายละเอียดของยานั้นให้กับผู้ป่วย และลองให้ผู้ป่วยทบทวนดู 5. ในกรณีที่ผู้ป่วยอ่านไม่ออก หรือมีปัญหาทางด้านสายตา หรือความจำ อาจจะให้คำแนะนำว่า ถ้าหากต้องไปพบแพทย์ หรือสถานพยาบาลอื่น ๆ ให้นำซองยาไปด้วยทุกครั้ง เนื่องจากบนฉลากยาจะระบุชื่อยาอยู่

หัวข้อ	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	แนวทางการให้คำปรึกษา
2. ข้อบ่งใช้ของยา	ผู้ป่วยสามารถอธิบายจุดมุ่งหมายในการใช้ยา และผลที่คาดว่าจะเกิดจากยาได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชักถามผู้ป่วยว่าทราบหรือไม่ว่ายานี้ใช้เพื่ออะไร 2. อธิบายจุดมุ่งหมายในการใช้ยาและผลที่คาดว่าจะเกิดจากยาให้แก่ผู้ป่วย ดังรายละเอียดของข้อมูลของยาแต่ละรายการที่จัดทำไว้ พร้อมกับให้ผู้ป่วยดูในแผ่นพับตามไปด้วย 3. ให้ผู้ป่วยทบทวนเพื่อทดสอบความเข้าใจที่ถูกต้อง
3. วิธีการใช้ยา ขนาด และเวลา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ป่วยสามารถอธิบายวิธีการใช้ยาที่ถูกต้องได้ 2. ผู้ป่วยสามารถบอกได้ว่าใช้ยาในขนาดเท่าใดในแต่ละครั้ง 3. ผู้ป่วยสามารถบอกได้ว่าใช้ยารวันละกี่ครั้ง ในเวลาใดบ้าง 4. ผู้ป่วยสามารถบอกถึงความสำคัญของการที่ต้องใช้ยาตามแพทย์สั่งอย่าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้ป่วยอ่านฉลากยา และอธิบายวิธีใช้ว่าใช้อย่างไร 2. ถ้าผู้ป่วยตอบถูก ควรชมเชย แต่ถ้าผู้ป่วยตอบผิดก็อธิบายวิธีการใช้ยา ขนาด และเวลาที่ถูกต้องให้กับผู้ป่วย 3. สอบถามว่าผู้ป่วยจะมีปัญหาหรือไม่ ถ้าหากต้องใช้ยาตามวิธีการ ขนาด และเวลาดังกล่าว 4. ชักถามผู้ป่วยว่าทราบหรือไม่ว่าทำไมต้องใช้ยาตามแพทย์สั่งอย่างสม่ำเสมอ และถ้าลดหย่อนเพิ่มยา หรือหยุดยาเองโดยไม่ได้ปรึกษาแพทย์ จะทำให้เกิดอะไรขึ้นบ้าง

หัวข้อ	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	แนวทางการให้คำปรึกษา
	<p>สม่ำเสมอและผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการหยุดยาลดยา หรือเพิ่มยาเองได้</p>	<p>5. อธิบายกับผู้ป่วยว่าควรใช้ยาตามขนาด และเวลาที่แพทย์สั่ง ตามที่ระบุในฉลากยา เพราะจะทำให้แพทย์สามารถประเมินผลการรักษาได้อย่างถูกต้อง และโดยเฉพาะในผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือด ควรทราบว่าโรคนี้นั้นเป็นโรคที่เรื้อรัง การใช้ยาอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากยาโดยมากแล้วจะใช้เพื่อควบคุมอาการไว้เท่านั้น ไม่ได้สามารถรักษาให้หายขาดได้ และการหยุดยาลดยาหรือเพิ่มยาเอง จะทำให้เกิดผลเสียอะไรได้บ้าง รวมถึงความสำคัญในการจัดสรรระหว่างของเวลาในการใช้ยาแต่ละครั้ง (ในยาที่มีกำหนดระยะเวลาของการใช้ยาแต่ละครั้งอย่างเคร่งครัด) และเทคนิควิธีใช้อื่นถ้ามี ดังรายละเอียดของข้อมูลยาแต่ละรายการ</p> <p>6. ให้ผู้ป่วยทบทวนวิธีการใช้ยา ขนาด และเวลาที่ให้ และความจำเป็นที่ต้องใช้ยาตามแพทย์สั่งอย่างสม่ำเสมอ และผลเสียที่อาจเกิดขึ้นได้จากการหยุดยาลดยา หรือเพิ่มยาเอง โดยสามารถดูได้จากฉลากยาและแผ่นพับ</p>

หัวข้อ	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	แนวทางการให้คำปรึกษา
4. วิธีปฏิบัติเมื่อ ลืมใช้ยาตาม เวลาที่ กำหนด	ผู้ป่วยสามารถบอกถึงวิธีปฏิบัติ เมื่อลืมใช้ยาตามเวลาที่ กำหนด	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทดสอบความเข้าใจของผู้ป่วยถึงวิธีปฏิบัติเมื่อ ลืมใช้ยาตามเวลาที่กำหนด โดยสมมติ สถานการณ์ขึ้นมา 2. ถ้าผู้ป่วยสามารถตอบได้ถูกต้อง ควรชมเชย ถ้าผู้ป่วยตอบผิด อธิบายให้ผู้ป่วยทราบว่าถ้า ลืมใช้ยาตามเวลาที่กำหนดควรปฏิบัติอย่างไร ดังรายละเอียดของข้อมูลยาแต่ละรายการ 3. ให้ผู้ป่วยทบทวนว่าถ้าลืมใช้ยาควรปฏิบัติอย่าง ไร และทดสอบความเข้าใจของผู้ป่วยโดยการ สมมติสถานการณ์ขึ้นมาทดสอบ
5. อาการไม่พึง ประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ป่วยสามารถบอกถึง อาการไม่พึงประสงค์ของ ยาที่อาจเกิดขึ้นได้ 2. ผู้ป่วยสามารถบอกถึงวิธี ปฏิบัติตัวเพื่อป้องกัน หลีก เลี่ยง หรือแก้ไขอาการ ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิด ขึ้นได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ซักถามผู้ป่วยว่าทราบหรือไม่ว่ายาแต่ละราย การสามารถทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ อะไรได้บ้าง และจากประสบการณ์การใช้ยา ที่ผ่านมาของผู้ป่วย มีอาการไม่พึงประสงค์จาก การใช้ยาเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ 2. อธิบายให้ผู้ป่วยทราบถึงอาการไม่พึงประสงค์ ของยาแต่ละรายการที่อาจเกิดขึ้น และวิธี ปฏิบัติตัวเพื่อหลีกเลี่ยง ป้องกัน หรือแก้ไข อาการเหล่านั้น ดังรายละเอียดของข้อมูลยา

หัวข้อ	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	แนวทางการให้คำปรึกษา
6. ข้อควรระวัง (ถ้ามี)	ผู้ป่วยสามารถบอกถึงข้อควรระวังต่าง ๆ ขณะที่ใช้ยาอยู่ได้	<p>แต่ละรายการที่ระบุไว้ในแผ่นพับ และอธิบายให้ผู้ป่วยทราบว่าการตอบสนองต่อยาของแต่ละคนนั้นจะแตกต่างกันไป อาจจะไม่เกิดขึ้นกับผู้ที่ใช้ยานี้ทุกราย แต่ก็อาจเกิดขึ้นได้กับผู้ป่วยบางราย และอาการไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นนั้นบางอย่างก็สามารถป้องกัน แก้ไขได้ หรือเมื่อใช้ยาต่อไปอีกระยะเวลาหนึ่งอาการที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะหายไปได้เอง</p> <p>3. ให้ผู้ป่วยทบทวนอาการไม่พึงประสงค์ของยาแต่ละรายการ และวิธีปฏิบัติตัวเพื่อหลีกเลี่ยง ป้องกัน หรือ แก้ไข อาการเหล่านั้น</p> <p>1. ชักถามผู้ป่วยว่าทราบหรือไม่ว่ายาที่ใช้อยู่นี้มีข้อควรระวังอะไรเป็นการพิเศษบ้าง</p> <p>2. อธิบายให้ผู้ป่วยได้ทราบถึงข้อควรระวังต่างๆ ขณะที่ใช้ยาอยู่ ดังรายละเอียดของยาแต่ละรายการที่ระบุไว้ในแผ่นพับ</p> <p>3. ให้ผู้ป่วยทบทวนข้อควรระวังต่างๆ ขณะที่ใช้ยาอยู่</p>

หัวข้อ	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	แนวทางการให้คำปรึกษา
7. ชื่อนำใน การใช้ยา	ผู้ป่วยสามารถบอกถึงข้อควรปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงขณะที่ใช้ยานี้ได้อยู่ได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชักถามผู้ป่วยว่าทราบหรือไม่ว่าขณะที่ใช้ยาเหล่านี้ต้องมีข้อควรปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงอะไรบ้าง 2. แนะนำข้อควรปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงขณะที่ใช้ยารวมถึงยา อาหาร หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ผู้ป่วยอาจได้รับในชีวิตประจำวันด้วย พร้อมทั้งบอกเหตุผลว่าทำไมจึงควรปฏิบัติ หรือหลีกเลี่ยงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ดังรายละเอียดของยาในแต่ละรายการที่ระบุในแผ่นพับ
8. การเก็บ รักษา	<p>ผู้ป่วยสามารถบอกวิธีการเก็บรักษาได้อย่างถูกต้อง โดยพิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - อุณหภูมิ - แสง - ความชื้น - ฝุ่นละออง และการปนเปื้อน - ฉลากยา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชักถามว่าปกติแล้วผู้ป่วยเก็บยาไว้อย่างไรที่บ้าน 2. อธิบายวิธีการเก็บรักษาที่ถูกต้อง โดยเฉพาะยาที่มีวิธีการเก็บรักษาเป็นพิเศษ และอธิบายว่าถ้าเก็บรักษาอย่างไม่ถูกต้อง ก็อาจจะทำให้ยานั้นไม่มีประสิทธิภาพในการรักษาและอาจเป็นอันตรายต่อตัวผู้ป่วยได้ 3. ให้ผู้ป่วยทบทวนวิธีการเก็บรักษาของยาแต่ละรายการ โดยอาจดูได้จากแผ่นพับ

1.2.5 สร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่

- แบบบันทึกประวัติผู้ป่วย (ภาคผนวก ค.)
- แบบติดตามอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยากลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด (ภาคผนวก ง.)
- แบบบันทึกการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วย (ภาคผนวก จ.)
- แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สืบหาปัญหาในการใช้ยาด้วยตนเองหลังจากออกจากโรงพยาบาล รวมถึงเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหาที่เกี่ยวกับยาของผู้ป่วย (ภาคผนวก ฉ.)
- แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการให้บริการ (ภาคผนวก ช.)
- แบบสำรวจความพึงพอใจของแพทย์ พยาบาล ในการให้บริการแก่ผู้ป่วยของโครงการนี้ (ภาคผนวก ซ.)

1.2.6 ทดลองปฏิบัติโดยทดสอบกับผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือดที่ต้องใช้ยาต่อหลังจากออกจากโรงพยาบาลแล้ว จำนวน 30 ราย เพื่อทดสอบและปรับปรุงในส่วนของ

- รูปแบบการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้
- แนวทางในการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยก่อนออกจากโรงพยาบาล
- เอกสารสำหรับการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วย
- เครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินผลโครงการ ในข้อ 1.3.5
- รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน , เวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 : ดำเนินงานให้คำปรึกษาเรื่องอาการโรคหัวใจและหลอดเลือดแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาล

โดยดำเนินงานตามรูปแบบและแนวทางที่ได้กำหนดไว้ และบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกที่ได้จัดเตรียมไว้ มีระยะเวลาการดำเนินงานให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาล ตั้งแต่ พฤศจิกายน 2536 ถึง มิถุนายน 2537

ขั้นตอนที่ 3 : ขั้นตอนการวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงาน

3.1 รวบรวมข้อมูลของผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกประวัติผู้ป่วยแบบบันทึกการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาล แบบติดตามอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาในกลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วย โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม ขณะที่ยังกลับมารับการตรวจรักษาครั้งแรกหลังจากออกจากโรงพยาบาล

3.2 รวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ป่วย และแบบสำรวจความพึงพอใจของแพทย์ พยาบาลในการให้บริการแก่ผู้ป่วยของโครงการนี้ ภายหลังจากที่สิ้นสุดโครงการแล้ว

3.3 การวิเคราะห์และประเมินผล

- หาร้อยละของการเกิดปัญหาการไม่ใช้ยาตามสั่ง และหาร้อยละของผู้ป่วยที่พบปัญหาการไม่ใช้ยาตามสั่ง ที่สำรวจพบจากแบบบันทึกประวัติผู้ป่วย และการจากสัมภาษณ์ ในผู้ป่วยแต่ละกลุ่ม และทดสอบความแตกต่างของจำนวนปัญหา และจำนวนผู้ป่วยที่มีปัญหาการไม่ใช้ยาตามสั่งที่เกิดขึ้น ระหว่างผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

- ทาร้อยละของอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยากลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือดที่พบในผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม จากแบบบันทึกประวัติผู้ป่วย และแบบติดตามอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยากลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด โดยประเมินความเชื่อมั่น และความเป็นไปได้ของการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาที่พบ โดยใช้ Naranjo's Algorithm โดยจะนับเอาเฉพาะอาการไม่พึงประสงค์ที่ประเมินความเชื่อมั่นแล้ว มีระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ Possible ขึ้นไป และทดสอบความแตกต่างของอาการไม่พึงประสงค์ที่พบ ในผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

- หาจำนวนปัญหาการเกิดปฏิกิริยาระหว่างกันของยากับยา ยากับอาหารหรือสิ่งอื่นที่ผู้ป่วยอาจได้รับในชีวิตประจำวัน ที่สำรวจพบจากแบบบันทึกประวัติผู้ป่วย และจากแบบสัมภาษณ์ในผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม และทดสอบว่าจำนวนปัญหาที่พบนั้นมีความแตกต่างกันหรือไม่ทางสถิติ

- หาจำนวนปัญหาการเก็บรักษายาไม่ถูกต้อง จากการใช้แบบสัมภาษณ์ ในผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม และหาว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างผู้ป่วยทั้งสองกลุ่มหรือไม่

- ทาร้อยละของจำนวนผู้ป่วยที่มาตรวจตามวันที่แพทย์นัด ในผู้ป่วยแต่ละกลุ่ม และทดสอบว่ามีความแตกต่างกันของจำนวนผู้ป่วยที่มาตรวจตามวันที่แพทย์นัด ระหว่างผู้ป่วยทั้งสองกลุ่มหรือไม่

- ทดสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้ป่วยโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ในหัวข้อต่างๆ
ต่อไปนี้

- ชื่อยา
- จุดมุ่งหมายในการใช้ยาและผลที่คาดว่าจะเกิด
- ผลเสียของการหยุดยา ลดยา หรือเพิ่มยาเองโดยไม่ปรึกษาแพทย์
- วิธีปฏิบัติเมื่อลืมใช้ยาในเวลาที่กำหนด

- อาการไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้ และวิธีปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยง ป้องกัน หรือแก้ไข
 - ข้อควรระวังขณะที่ใช้ยา (เฉพาะยาแต่ละรายการถ้ามี)
 - ยาหรืออาหารที่อาจเกิดปฏิกิริยาต่อกันกับยาที่ใช้ยู่ที่สำคัญ และเด่นชัด
- หาค่าใช้จ่ายต่อผู้ป่วยแต่ละราย ในการให้บริการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยก่อนกลับบ้าน ซึ่งประกอบไปด้วย
- ค่าแรงผู้ปฏิบัติงาน
 - ต้นทุนค่าวัสดุ อุปกรณ์
- หาเวลาที่ใช้ในการให้บริการให้คำปรึกษาสำหรับผู้ป่วยแต่ละราย ซึ่งประกอบไปด้วย
- เวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยเพื่อศึกษาข้อมูลของผู้ป่วยแต่ละราย ก่อนให้คำปรึกษา
 - เวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยในการให้คำปรึกษาเรื่องยากลุ่มโรค หัวใจและหลอดเลือดแก่ผู้ป่วยแต่ละราย
- วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจ ในการให้บริการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยก่อนออกจากโรงพยาบาล ทั้งในส่วนของผู้รับบริการคือตัวผู้ป่วยเอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ และพยาบาล

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยจะแสดงผลในรูปของค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อัตราร้อยละ และในการทดสอบความแตกต่างของข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม ใช้ Chi-Square Test

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การใช้ยาตามสั่ง (Compliance) : หมายถึงการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด เพื่อมุ่งหวังรักษาอาการของโรค ในที่นี้หมายถึง การใช้ยาที่ครบถ้วน ถูกวิธี ถูกเวลา และถูกขนาด มีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้ยาและโรค การปฏิบัติตนเมื่อมีปัญหาการใช้ยา มียาเหลือไม่ได้ใช้ อาการผิดปกติจากการใช้ยา ตลอดจนการควบคุมอาหาร และพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ คาเฟอีน และสารเสพติด

อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา (Adverse Drug Reactions ; ADRs) : ใช้คำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก หมายถึงอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจและเป็นอันตรายต่อร่างกายมนุษย์ และเกิดขึ้นเมื่อใช้ยาในขนาดปกติ เพื่อการป้องกัน วินิจฉัย บรรเทา หรือบำบัดรักษาโรค หรือเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขการทำงานของอวัยวะในร่างกายมนุษย์ แต่ไม่รวมถึงการใช้ยาในขนาดสูงจากอุบัติเหตุ หรือโดยจงใจจากการใช้ยาในทางที่ผิด

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยา (Drug-Related Problems) : หมายถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา หรือเกิดขึ้นจากการใช้ยา ได้แก่ ปัญหาการใช้ยาตามสั่ง ปัญหาการเกิดปฏิกิริยาระหว่างกันของยา ทั้งระหว่างยากับยา ทั้งที่ผู้ป่วยนำมาใช้เอง หรือเป็นยาที่แพทย์สั่งจ่าย หรือปฏิกิริยาระหว่างยากับอาหาร หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ผู้ป่วยอาจได้รับในชีวิตประจำวัน ปัญหาการเกิดอาการไม่พึงประสงค์ของยา และปัญหาการเก็บรักษาอย่างไม่ถูกต้อง

การให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยในก่อนกลับบ้าน (Discharged Counseling) : หมายถึงการให้บริการให้คำปรึกษา และให้ข้อมูลเกี่ยวกับยาแก่ผู้ป่วยใน ก่อนออกจากโรงพยาบาล เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยาที่อาจเกิดขึ้นได้กับผู้ป่วย โดยจะเน้นการสื่อสารสองทางระหว่างกันของผู้ให้บริการกับผู้ป่วย

ข้อมูลเกี่ยวกับยา (Drug Information) : หมายถึงข้อมูลยาแต่ละรายการในกลุ่มโรคหัวใจ และหลอดเลือดที่ใช้ในโรงพยาบาล ซึ่งได้จัดทำขึ้นโดยอาศัยแนวทางจากข้อเสนอแนะสำหรับเภสัชกร ในการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วย ของสมาคมเภสัชกรโรงพยาบาลประเทศสหรัฐอเมริกา (ASHP Guidelines on Pharmacist Conducted Patient Counseling), Medication Teaching Manual A Guide For The Patient Counseling (1991) และ USP DI Vol.II Advice For The Patient (1990)

ยากลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด (Cardiovascular Drugs) : หมายถึง ยาที่ใช้รักษาโรคระบบหัวใจ และความดันโลหิตสูง ได้แก่ Antianginal drugs, Antiarrhythmic drugs, Cardiac glycosides, Beta-blockers, ACE-inhibitors, Calcium antagonists และDiuretics

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่จำกัด และเป็นรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลที่ทำการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถระบุได้ว่ารูปแบบและแนวทางที่กำหนดขึ้นมานี้ จะสามารถนำไปใช้ได้กับทุกสถานบริการสาธารณสุข
2. การให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยในก่อนออกจากโรงพยาบาลนี้ ได้ดำเนินการตามแนวทางและรูปแบบที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น และเป็นการดำเนินการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยโดยผู้ให้บริการเพียงคนเดียว
3. เป็นการศึกษาในระยะเวลานี้สั้น ทำให้สามารถติดตามประเมินผลในผู้ป่วยที่ออกจากโรงพยาบาลแล้ว และกลับมารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลในครั้งแรกหลังจากออกจากโรงพยาบาลได้เพียงครึ่งเดียว

สมมติฐานของการวิจัย

การดำเนินการให้คำปรึกษาเรื่องยาแก่ผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดก่อนออกจากโรงพยาบาล จะทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผู้ป่วยกลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาเรื่องยาก่อนออกจากโรงพยาบาล กับผู้ป่วยในกลุ่มควบคุม ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาและการใช้ยา การเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือเกิดขึ้นจากการใช้ยา คือ การไม่มาตรวจตามวันที่แพทย์นัด การไม่ใช้ยาตามแผนการรักษา การเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากยา ปัญหาการเก็บรักษายาไม่ถูกต้อง การเกิดปฏิกิริยาระหว่างกันของยากับยา หรือยากับอาหาร หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ผู้ป่วยอาจได้รับในชีวิตประจำวัน และในด้านการปฏิบัติตัวเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ดังกล่าว